

Т.О. РОЖОК

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1

**БІОЛОГІЯ ЦВІТІННЯ ВИТКИХ ТРОЯНД РОДУ ROSA L.
У НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ім. М.М. ГРИШКА
НАН УКРАЇНИ**

Проведено візуальні спостереження за цвітінням витких троянд роду Rosa L. Проаналізовано строки початку цвітіння та його рясність. Для кліматичної зони Правобережного Лісостепу України виділено основні групи за термінами початку цвітіння. Проведено оцінку рясності цвітіння та виділено найкращі сорти за цією ознакою.

Ключові слова: біологія цвітіння, цвітіння, рясність, виткі троянди.

Рід *Rosa L.* належить до родини *Rosaceae Juss.* і включає близько 400 диких видів шипшин [2]. Сучасний світовий сортимент налічує близько 30 тис. сортів цих рослин, які належать до 11 садових груп. Приблизно 3,5% світової колекції троянд становлять виткі троянди [4].

Квітки у троянд двостатеві, різного розміру: від дрібних (1 см у діаметрі) до великих (15–16 см у діаметрі). Розміщені на пагонах поодинокі або зібрані у суцвіття, які налічують від 3 до 200 квіток [2].

В умовах Полісся виткі троянди цвітуть переважно з останньої декади травня до другої декади липня. Але деякі сорти продовжують цвітіння до кінця періоду вегетації. Для підбору сортименту з метою ландшафтного будівництва і планування робіт з гібридизації необхідні дані щодо біології цвітіння.

Рясність цвітіння — одна з провідних характеристик сорту, яка значно впливає на його загальну декоративність і перспективність використання того чи іншого сорту в озелененні.

МАТЕРІАЛ І МЕТОДИКА

Об'єктами наших досліджень були 2 види та 21 сорт витких троянд колекції Націо-

нального ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України (НБС). Дослідження проводили протягом 2010–2012 рр. Строки початку цвітіння досліджували шляхом візуальних спостережень згідно з «Методикою фенологічних спостережень в ботаничних садах СРСР» (1975) [3], рясність — за 6-бальною шкалою О.А. Калініченка [1].

Для аналізу отриманих даних застосували комп'ютерну програму Microsoft Excel 2010.

РЕЗУЛЬТАТИ

Важливим критерієм відбору витких троянд для озеленення та ландшафтного будівництва є фаза цвітіння, а саме строки його початку. У результаті аналізу трирічних даних дослідження фази цвітіння (табл. 1) виділено певні сортоспецифічні відмінності.

Аналіз строків цвітіння витких троянд засвідчив, що дати початку цвітіння у роки спостережень залежали насамперед від погодних умов. Зауважимо, що літо 2010 та 2012 років було дуже спекотним, з недостатньою кількістю опадів, на відміну від 2011 року. Тому у деяких сортів витких троянд у ці роки відзначено більш ранні строки початку цвітіння. Суттєво відрізнялися за цим показником сорти *Flammentanz* та *Golden Showers*.

За термінами початку цвітіння досліджені рослини розподілено на три групи. До ранньоквітучих витких троянд віднесено вид *R. indica L.* та сорти Flammentanz, Sympathie, Golden Showers, які зацвітають 20–23 травня; до середньоквітучих — вид *R. multiflora Thunb.*, сорти Alchemist, Ash Wednesday, New Dawn, Polka Babochka, Krasnyi Maiak, фаза цвітіння яких розпочинається у період з 24 по 31 травня; до пізньоквітучих — сорти Veilchenblau, Wartburg, Kahovka, Duc de Constantine, Paul's Scarlet Climber, Excelsa, White Dorothy, Dorothy Perkins, Bentry Bay, котрі зацвітають у першій–другій декаді червня. Деякі сорти у різні роки спостереження, а також залежно від умов зростання можуть бути віднесені як до середньоквітучих, так і до пізньоквітучих.

У більшості досліджених нами видів квітки розкриваються акропетально, рідше — базипетально (рис. 1). У таких сортів, як Flammentanz, Krasnyi Maiak, New Dawn, Sympathie, Ash Wednesday, Veilchenblau, цвітіння розпочинається в середній частині суцвіття, тоді як у решти (Excelsa, White Dorothy, Dorothy Perkins, *R. indica*, *R. multiflora*, Wartburg) квітки розкриваються базипетально.

Таблиця 1. Дати початку цвітіння витких троянд роду *Rosa L.* у НБС (2010–2012)

Вид, сорт	Рік спостереження		
	2010	2011	2012
<i>R. multiflora</i> Thunb.	28.05	27.05	30.05
<i>R. indica</i> L.	—	30.05	21.05
Alberic Barbier	03.06	—	—
Alchemist	26.05	31.05	25.05
Ash Wednesday	26.05	30.05	27.05
Bentry Bay	08.06	06.06	05.06
Dorothy Perkins	11.06	12.06	11.06
Duc de Constantine	25.05	01.06	01.06
Excelsa	13.06	11.06	13.06
Flammentanz	30.05	02.06	22.05
Golden Showers	04.06	28.05	23.05
Kahovka	15.06	13.06	06.06
Krasnyi Maiak	05.06	03.06	03.06
Krymskoe Solnyshko	—	07.06	—
Marechal Niel	06.06	07.07	03.06
Morning Dawn	07.06	09.06	05.06
New Dawn	24.05	02.06	31.05
Paul's Scarlet Climber	04.06	02.06	01.06
Polka Babochka	28.05	01.06	25.05
Sympathie	20.05	01.06	04.06
Veilchenblau	09.06	07.06	10.06
Wartburg	01.06	03.06	01.06
White Dorothy	10.06	13.06	13.06

Примітка: «—» — фаза цвітіння у цей рік не спостерігалась у зв'язку із значним вимерзанням пагонів.

А

Б

Рис. 1. Стадія розкривання квіток у витких троянд: А — акропетально (Flammentanz); Б — базипетально (Excelsa)

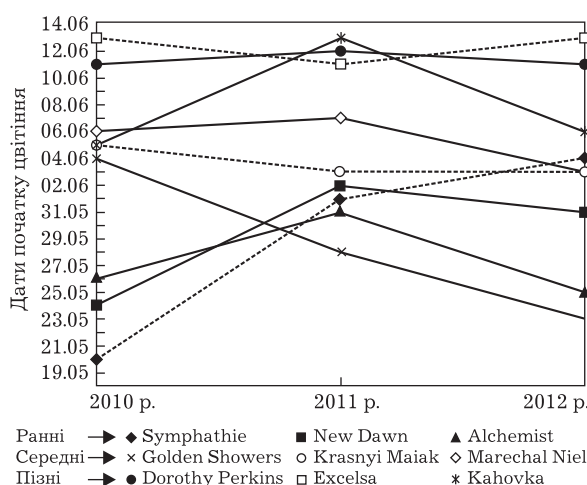

Рис. 2. Динаміка термінів початку цвітіння витких троянд роду Rosa L. у НБС у різні роки спостереження (2010–2012)

Таблиця 2. Оцінка рясності цвітіння витких троянд роду Rosa L. у НБС, бали (2010–2012)

Вид, сорт	Тип цвітіння	Рік спостереження			Середнє, бали
		2010	2011	2012	
R. multiflora	Основне	5	5	5	5,0
Alchemist	— " —	5	5	5	5,0
Flammentanz	— " —	5	5	5	5,0
New Dawn	— " —	5	5	5	5,0
Wartburg	Повторне	5	5	5	5,0
Golden Showers	Основне	5	5	5	5,0
Paul's Scarlet Climber	— " —	5	5	5	5,0
Symphathie	Повторне	4	4	4	4,0
Excelsa	Основне	5	5	4	4,7
Dorothy Perkins	— " —	5	5	4	4,7
Duc de Constantine	— " —	5	4	5	4,7
Veilchenblau	— " —	5	5	3	4,3
Krasnyi Maiak	— " —	5	5	3	4,3
Ash Wednesday	— " —	4	5	4	4,3
White Dorothy	— " —	5	4	4	4,3
Kahovka	— " —	4	3	4	3,7
Bentry Bay	— " —	3	4	3	3,3
Alberic Barbier	— " —	3	3	3	3,0
Polka Babochka	— " —	2	2	3	2,3
Morning Dawn	— " —	2	2	2	2,0
Marechal Niel	— " —	2	2	2	2,0
R. indica	— " —	0	1	2	1,0
Krymskoe Solnyshko	— " —	0	1	1	0,6

Дані щодо динаміки початку цвітіння витких троянд роду Rosa L. у НБС наведено на рис. 2.

На основі трирічних спостережень проведено оцінку рясності цвітіння витких троянд з колекційного фонду НБС.

Результати оцінки наведено у порядку зменшення в табл. 2.

У середньому за роки досліджень найрясніше цвітіння (5,0 балів) спостерігали у виду R. multiflora та у сортів Alchemist, Flammentanz, New Dawn, Wartburg, Golden Showers, Paul's Scarlet Climber. Достатньо високі показники (4,7 бала) мали такі сорти, як Duc de Constantine, Symphathie, Excelsa, Dorothy Perkins. Середнім показником рясності цвітіння (від 3,3 до 4,3 бала) характеризувалися такі сорти, як Veilchenblau, Krasnyi Maiak, Ash Wednesday, Kahovka, White Dorothy, Bentry Bay, Symphathie (при повторному цвітінні). Найнижчі показники відзначено у сортів Alberic Barbier (3,0 бали), Polka Babochka (2,3 бала), Marechal Niel, Morning Dawn (2,0 бали), виду R. indica (1,0 бал), сорту Krymskoe Solnyshko (0,6 бала).

З досліджених сортів чотири виявилися ремонтантними, тобто повторно цвіли протягом періоду вегетації. Проведено оцінку рясності повторного цвітіння цих сортів. Для двох сортів (New Dawn і Golden Showers) оцінка рясності виявилася так само високою, як і для основного цвітіння (5,0 балів), тоді як для сортів Symphathie та Paul's Scarlet Climber — значно меншою (3,3 та 4,0 бали відповідно).

ВИСНОВКИ

На підставі отриманих результатів сорти витких троянд згруповано за термінами початку цвітіння. Це дасть змогу підібрати сорти для використання в різних квітникових композиціях, які подовжать загальний термін цвітіння цієї культури.

У результаті оцінки рясності витких троянд виділено сорти Alchemist, Flam-

mentanz, New Dawn, Wartburg, Golden Showers, Paul's Scarlet Climber та вид *R. multiflora*, які отримали найвищу оцінку (5,0 балів). Саме ці сорти, а також чотири сорти (Duc de Constantine, Sympathie, Excelsa, Dorothy Perkins), які мали високий показник рясності (4,7 бала), можна рекомендувати для використання в зеленому будівництві у Правобережному Лісо-stepу України.

Два сорти (Golden Showers та New Dawn), окрім найвищої оцінки рясності основного цвітіння, характеризувалися високою рясністю повторного цвітіння, що є дуже цінною ознакою для озеленення.

1. Калиниченко А. А. Оценка адаптации и целесообразности интродукции древесных растений // Бюл. ГБС. — 1978. — № 108. — С. 3–8.

2. Клименко З.К. Секреты выращивания роз. — К.: Фитон, 2007. — 156 с.

3. Методика фенологических наблюдений в ботанических садах СССР. — М.: Б. и., 1975. — 27 с.

4. *Modern Roses-12*. — Shreveport: American Rose Society, 2007. — 576 p.

Рекомендувала до друку
О.Л. Рубцова

Т.А. Рожок

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, г. Киев

БИОЛОГИЯ ЦВЕТЕНИЯ ВЬЮЩИХСЯ РОЗ РОДА *ROSA L.* В НАЦИОНАЛЬНОМ БОТАНИЧЕСКОМ САДУ им. Н.Н. ГРИШКО НАН УКРАИНЫ

Проведены визуальные наблюдения за цветением вьющихся роз рода *Rosa L.* Проанализированы сроки начала цветения и его обилие. Для климатической зоны Правобережной Лесостепи Украины выделены основные группы за сроками начала цветения. Проведена оценка обильности цветения и выделены лучшие сорта по этому признаку.

Ключевые слова: биология цветения, цветение, обильность, вьющиеся розы.

Т.О. Rozhok

M.M. Gryshko National Botanical Gardens, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

FLOWERING BIOLOGY OF CLIMBING ROSES OF GENUS *ROSA L.* IN M.M. GRYSHKO NATIONAL BOTANICAL GARDENS OF THE NAS OF UKRAINE

Visual observations of flowering climbing roses genus *Rosa L.* were conducted. Terms of the beginning of flowering and its abundance were analyzed. For climate zone Forest-Steppe of Ukraine the main groups in the period to flowering were identified. The estimation of abundance was conducted, were selected the best species of this feature.

Key words: flowering biology, blooming, abundance, climbing roses.